ĢENERĀLADVOKĀTA M. POJAREŠA MADURU [*M. POIARES MADURO*] SECINĀJUMI,

sniegti 2007. gada 1. martā [1]

I — Ievads

1. Jautājumi par būtību, ko izskatāmajās lietās ir iesniegusi *College van Beroep voor het bedrijfsleven* (Tirdzniecības un rūpniecības administratīvā tiesa) (Nīderlande), ir tādi paši kā jautājumi, ko tā pati tiesa iesniedza lietā *Dokter* u.c. [2]. Tie attiecas uz Padomes 1985. gada 18. novembra Direktīvas 85/511/EEK, ar ko ievieš Kopienas pasākumus mutes un nagu sērgas kontrolei [3], interpretāciju. Tomēr šoreiz iesniedzējtiesa lūdz padomu par problēmu, kas ir mazāk saistīta ar mutes un nagu sērgu un vairāk — ar procesuālajiem noteikumiem.

2. Lietā *Dokter* u.c. prasītāji pamata tiesvedībā apstrīdēja lēmuma viņu lauku saimniecības nokaut dzīvniekus likumību, jo šis lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz to analīžu rezultātiem, kas bija veiktas laboratorijā, kura nav iekļauta direktīvas B pielikumā. Arī izskatāmajās lietās prasītāji pamata tiesvedībā ir apstrīdējuši lēmumu nokaut viņu dzīvniekus. Tomēr savos apsvērumos, kas tika iesniegti valsts tiesā, viņi nebalstījās uz argumentu, ka šī laboratorija nebija iekļauta direktīvas B pielikumā, kaut gan abas šīs lietas attiecās uz vienu un to pašu laboratoriju. Tādēļ iesniedzējtiesa vaicā, vai Kopienu tiesības tai uzliek pienākumu izskatīt šo jautājumu pēc savas ierosmes, kaut gan valsts procesuālie noteikumi tai parasti liegtu šo iespēju.

3. Savos secinājumos lietā *Dokter* u.c. es jau esmu izklāstījis savu viedokli par būtiskajiem jautājumiem attiecībā uz direktīvu. Šeit es pievērsīšos iesniedzējtiesas izvirzītajam procesuālo tiesību jautājumam un centīšos ietvert izskatāmās lietas judikatūras plejādē, kas sākās ar spriedumiem lietā *Peterbroeck* [4] un apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen* [5]. Es tomēr varu atzīmēt, ka ir grūti nedomāt, ka šim jautājumam nav tiešas nozīmes attiecībā uz pamata tiesvedībā izskatāmo lietu risinājumu. Faktiski šķiet, ka

1 — Oriģinālvaloda — portugāļu.

2 — 2006. gada 15. jūnija spriedums lietā C-28/05 (Krājums, I-5431. lpp.).

3 — OV L 315, 11. lpp., ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 1990. gada 26. jūnija Direktīvu 90/423/EEK (OV L 224, 13. lpp.).

4 — 1995. gada 14. decembra spriedums lietā C-312/93 (*Recueil*, I-4599. lpp.).

5 — 1995. gada 14. decembra spriedums apvienotajās lietās C-430/93 un C-431/93 (*Recueil*, I-4705. lpp.).

iesniedzējtiesa lūgumu sniegt paskaidrojumus ir iesniegusi galvenokārt tāpēc, ka tā ir vispārīgāk ieinteresēta saņemt skaidrojumu par Tiesas judikatūru šajā jomā.

II — Fakti un prejudiciālie jautājumi

4. Tiesvedība *College van Beroep voor het bedrijfsleven* tika uzsākta kā sekas tam, ka 2001. gadā uzliesmoja mutes un nagu sērga, kas ietekmēja vairākas dalībvalstis. Reaģējot uz šo uzliesmojumu, Nīderlandes iestādes veica pasākumus, lai novērstu sērgas turpmāku izplatību [6]. Šo pasākumu skaitā bija šķeltnadžu profilaktiska nokaušana lauku saimniecībās, kuras atradās inficētu lauku saimniecību tuvumā.

5. Ņemot vērā pārbaudes, kas tika veiktas laboratorijā *ID-Lelystad BV* (turpmāk tekstā — "*ID-Lelystad*"), *Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees* (Liellopu un gaļas kontroles valsts dienests; turpmāk tekstā — "*RVV*") konstatēja, ka prasītājiem pamata tiesvedībā piederošās lauku saimniecības atradās inficētas lauku saimniecības tuvumā. Tādēļ *RVV* izdeva rīkojumu par dzīvnieku profilaktisku nokaušanu prasītāju lauku saimniecībās.

6. Tiesvedībā iesniedzējtiesā prasītāji apstrīdēja lēmumu nokaut viņu dzīvniekus likumību vairāku pamatu dēļ. Iesniedzējtiesa šos pamatus noraidīja. Tomēr prasītāji vairākās līdzīgās lietās, kas arī tika izskatītas šajā tiesā, bija apstrīdējuši līdzīgu lēmumu likumību papildu iemesla dēļ — tāpēc, ka *ID-Lelystad* nebija iekļauta Direktīvas 85/511 B pielikumā. Pamatojoties uz šo argumentu, tika iesniegts lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kura rezultātā tika pasludināts spriedums lietā *Dokter* u.c. [7].

7. Jautājumi lietā *Dokter* u.c. attiecās uz Direktīvas 85/511 11. un 13. pantu. Saskaņā ar 11. panta 1. punkta pirmo ievilkumu un 13. panta 1. punkta otro ievilkumu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka darbu ar mutes un nagu sērgas vīrusu, kas saistīts ar tā diagnostiku, veic tikai apstiprinātās, direktīvas B pielikumā uzskaitītās laboratorijās. Laboratorija, kas bija minēta Nīderlandē, bija *CIDC-Lelystad*. *ID-Lelystad* tika izveidota no *CIDC-Lelystad* vairāku apvienošanos un pārņemšanu rezultātā, tomēr tā netika reģis-

6 — Skat. arī 2001. gada 12. jūlija spriedumu lietā C-189/01 *Jippes* u.c. (*Recueil*, I-5689. lpp.) un 2005. gada 10. marta spriedumu apvienotajās lietās C-96/03 un C-97/03 *Tempelman* un *Van Schaijk* (Krājums, I-1895. lpp.).

7 — Iepriekš minēts 2. zemsvītras piezīmē.

trēta B pielikumā. Tādēļ iesniedzējtiesa lūdza paskaidrojumus par etalonlaboratoriju norīkošanu saskaņā ar minēto direktīvu. Turklāt tā vaicāja, vai saskaņā ar Kopienu tiesībām valsts iestādei ir saistoši rezultāti, ko sniegusi laboratorija, kura veica pārbaudes.

8. Pirms bija izskatīts lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā *Dokter* u.c., *College van Beroep voor het bedrijfsleven* izlēma uzdot Tiesai tieši tos pašus jautājumus pašreiz izskatāmajās lietās. Tomēr šoreiz tā arī vaicāja, vai Kopienu tiesības tai uzliek pienākumu pēc savas ierosmes izskatīt jautājumu par *ID-Lelystad* statusu.

III — Izvērtējums

Pieņemamība

9. Tiesa spriedumu lietā *Dokter* u.c. pasludināja 2006. gada 15. jūnijā. Ņemot vērā šo spriedumu, Tiesa nosūtīja vēstuli valsts tiesai, vaicājot, vai tā vēlas uzturēt spēkā savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu šobrīd izskatāmajās lietās. Iesniedzējtiesa ar 2006. gada 27. jūlija vēstuli atbildēja apstiprinoši.

10. Šajos secinājumos es pievērsīšos vienīgi jautājumam par to, vai Kopienu tiesības valsts tiesai uzliek pienākumu pārsniegt lietas dalībnieku definētās strīda robežas, lai pēc savas ierosmes aplūkotu ar Direktīvu 85/511 saistītus pamatus. Attiecībā uz citiem iesniegtajiem jautājumiem es uzaicinu Tiesu atkal ņemt vērā manus secinājumus lietā *Dokter* u.c. un, protams, pašai savu spriedumu šajā lietā.

11. Valsts tiesību normas, kas liedz tiesai pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu, nevar aizliegt iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Eiropas Kopienu Tiesai, lai noskaidrotu, vai šādas normas ir saderīgas ar Kopienu tiesībām [8]. Tomēr šāds lūgums nebūtu pieņemams, ja iesniegtais jautājums nav nepieciešams, lai atrisinātu strīdu, kas tiek izskatīts pamata tiesvedībā [9].

8 — Spriedums lietā *Peterbroeck*, iepriekš minēts 4. zemsvītras piezīmē, 13. punkts. Skat. arī 1974. gada 16. janvāra spriedumu lietā 166/73 *Rheinmühlen Düsseldorf* (*Recueil*, 33. lpp., 2. un 3. punkts) un 2000. gada 14. decembra spriedumu lietā C-446/98 *Fazenda Pública* (*Recueil*, I-11435. lpp., 48. punkts).

9 — Šajā sakarā skat. 1983. gada 3. februāra spriedumu lietā 149/82 *Robards* (*Recueil*, 171. lpp., 19. punkts), 1992. gada 16. jūlija spriedumu lietā C-83/91 *Meilicke* (*Recueil*, I-4871. lpp., 25. punkts) un 2002. gada 21. marta spriedumu lietā C-451/99 *Cura Anlagen* (*Recueil*, I-3193. lpp., 26. punkts).

12. Nebūtu dīvaini, ja liktos, ka iesniedzējtiesas iesniegtais jautājums ir gandrīz hipotētisks. Patiesi, Komisija tiesas sēdē apgalvoja, ka, ņemot vērā spriedumu lietā *Dokter* u.c., atbilde uz šo jautājumu neietekmēs pamata tiesvedības iznākumu. Kaut gan es izprotu šo viedokli, es neuzskatu, ka šis arguments ir pietiekami pārliecinošs, lai secinātu, ka iesniedzējtiesas jautājums nav pieņemams. Principā iesniedzējtiesas kompetencē ir "noteikt, cik lielā mērā tiesai sprieduma pasludināšanai ir vajadzīgs prejudiciālais nolēmums un cik piemēroti ir Tiesai uzdotie jautājumi" [10]. Turklāt vēl nav pilnīgi skaidra sprieduma lietā *Dokter* u.c. ietekme, jo šis spriedums iesniedzējtiesai atstāja zināmu rīcības brīvību. Šo iemeslu dēļ es uzskatu, ka jautājums ir pieņemams.

Kopienu tiesību prasības par valsts procesuālajiem noteikumiem

13. Tiesa ir atkārtoti uzsvērusi "procesuālās autonomijas principu", kas nozīmē, ka valstu tiesas var piemērot Kopienu tiesības saskaņā ar saviem procesuālajiem noteikumiem. Līdz ar to, ja šādi noteikumi nav saskaņoti, "katras dalībvalsts tiesību sistēmas ziņā ir noteikt kompetentās tiesas un tiesvedības procesuālos noteikumus, kas attiecas uz prasībām, kam jānodrošina tiesības, kuras personām tieši piešķir Kopienu tiesības" [11].

14. Tas tomēr pilnībā neatbrīvo valsts procesuālās tiesības no Kopienu tiesību uzliktajām prasībām. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts procesuālajiem noteikumiem jāatbilst līdzvērtības un efektivitātes principiem [12].

15. Līdzvērtības princips noteic, ka uz Kopienu tiesībām balstītas prasības jāregulē tiem pašiem procesuālajiem noteikumiem, kādi attiecas uz salīdzināmām prasībām, kas balstītas uz valsts tiesībām [13].

10 — 1995. gada 14. decembra spriedums apvienotajās lietās C-163/94, C-165/94 un C-250/94 *Sanz de Lera* u.c. (*Recueil*, I-4821. lpp., 15. punkts). Skat. arī 2005. gada 22. novembra spriedumu lietā C-144/04 *Mangold* (Krājums, I-9981. lpp., 32.–38. punkts).

11 — Spriedums apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen*, iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē, 17. punkts. Skat. arī, piemēram, 1976. gada 16. decembra spriedumus lietā 33/76 *Rewe* (*Recueil*, 1989. lpp., 5. punkts) un lietā 45/76 *Comet* (*Recueil*, 2043. lpp., 13. punkts), 1994. gada 28. septembra spriedumu lietā C-128/93 *Fisscher* (*Recueil*, I-4583. lpp., 39. punkts), 1994. gada 6. decembra spriedumu lietā C-410/92 *Johnson* (*Recueil*, I-5483. lpp., 21. punkts) un 1997. gada 11. decembra spriedumu lietā C-246/96 *Magorrian* un *Cunningham* (*Recueil*, I-7153. lpp., 37. punkts).

12 — Skat., piemēram, 1998. gada 15. septembra spriedumu lietā C-231/96 *Edis* (*Recueil*, I-4951. lpp., 34. punkts), 2001. gada 20. septembra spriedumu lietā C-453/99 *Courage* un *Crehan* (*Recueil*, I-6297. lpp., 29. punkts), 2004. gada 17. jūnija spriedumu lietā C-30/02 *Recheio — Cash & Carry* (Krājums, I-6051. lpp., 17. punkts) un 2006. gada 5. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-290/05 un C-333/05 *Nádasdi* un *Nemetz* (Krājums, I-10115. lpp., 69. punkts).

13 — Skat., piemēram, spriedumu lietā *Rewe*, iepriekš minēts 11. zemsvītras piezīmē, 6. punkts, un 2000. gada 16. maija spriedumu lietā C-78/98 *Preston* u.c. (*Recueil*, I-3201. lpp., 31. punkts).

16. Efektivitātes princips nozīmē, ka Kopienu tiesību piešķirtajām tiesībām jābūt praktiskai nozīmei. Būtībā tas attiecībā uz Kopienu tiesībām piemēro zināmo principu, ka, ja pastāv tiesības, tad jāpastāv arī iespējai tās izmantot [14]. Runājot ģenerāladvokāta Džeikobsa [*Jacobs*] vārdiem: "Personai, kura uzskata, ka tai kaitējumu ir nodarījis pasākums, kas tai atņem no Kopienu tiesībām izrietošas tiesības vai priekšrocības, ir jābūt iespējai vērsties pret šo pasākumu un saņemt pilnīgu juridisku aizsardzību" [15]. Attiecīgi efektivitātes princips aizliedz procesuālas tiesību normas, kas padara par praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Kopienu tiesību izmantošanu [16].

17. Tādējādi efektivitātes princips nosaka procesuālo standartu minimumu, kas jānodrošina Kopienu tiesību turētājiem, bet līdzvērtības princips nodrošina, ka procesuālā attieksme pret Kopienu tiesību turētājiem nav sliktāka kā attieksme, kas tiek nodrošināta līdzvērtīgu valsts tiesību turētājiem.

18. Šie principi arī nosaka kritērijus, saskaņā ar kuriem ir jāizvērtē valsts procesuāls noteikums, kas ierobežo tiesas tiesības izvirzīt pamatu pēc savas ierosmes. Līdz ar to saskaņā ar procesuālās autonomijas principu Tiesa ir atzinusi, ka Kopienu tiesībās parasti nav noteikts, ka valsts tiesai jāvar pēc savas iniciatīvas izvirzīt Kopienu tiesību pamatus, ja to nav izdarījuši lietas dalībnieki [17]. Tomēr saskaņā ar judikatūru šim noteikumam ir arī izņēmumi saistībā ar efektivitātes un līdzvērtības principiem.

19. Līdz šim ieskicētais teorētiskais pamats šķiet salīdzinoši nepārprotams. Tomēr efektivitātes un līdzvērtības principu piemērošanas rezultātā ir radusies šķietami samērā nesakarīgu nolēmumu virkne. Es pacentīšos aprakstīt, kā šos dažādos spriedumus — kā arī pašlaik izskatāmās lietas — tomēr ir iespējams sakārtot saskaņā ar piemērojamo principu, sākot ar lietām, kuras atbilst efektivitātes principam.

14 — 1990. gada 19. jūnija spriedums lietā C-213/89 *Factortame* (*Recueil*, I-2433. lpp.), 1991. gada 19. novembra spriedums apvienotajās lietās C-6/90 un C-9/90 *Francovich* u.c. (*Recueil*, I-5357. lpp.), spriedums lietā *Courage* un *Crehan*, iepriekš minēts 12. zemsvītras piezīmē.

15 — Ģenerāladvokāta Džeikobsa 2002. gada 21. marta secinājumi lietā C-50/00 P *Unión de Pequeños Agricultores*/Padome (2002. gada 25. jūlija spriedums, *Recueil*, I-6677. lpp., 38. punkts). Skat. arī 1987. gada 15. oktobra spriedumu lietā 222/86 *Heylens* u.c. (*Recueil*, I-4097. lpp., 15.–17. punkts).

16 — Skat., piemēram, spriedumu lietā *Peterbroeck*, iepriekš minēts 4. zemsvītras piezīmē, 14. punkts, un spriedumu lietā *Courage* un *Crehan*, iepriekš minēts 12. zemsvītras piezīmē, 25.–29. punkts.

17 — Spriedums apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen*, iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē, 22. punkts. Kopienu tiesības arī *neaizliedz* valstu tiesām ņemt vērā Kopienu tiesību normas, pat ja lietas dalībnieki nav uz tām atsaukušies (šajā sakarā skat. 1991. gada 11. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no C-87/90 līdz C-89/90 *Verholen* u.c. (*Recueil*, I-3757. lpp., 12.–16. punkts) un 2003. gada 19. jūnija spriedumu lietā C-315/01 *GAT* (*Recueil*, I-6351. lpp., 46. un 50. punkts).

Efektivitātes princips

izlēma, ka, ņemot vērā lietas apstākļus, Kopienu tiesības nelika valsts tiesām ignorēt savus valsts procesuālos noteikumus un pārsniegt lietas dalībnieku definētās strīda robežas.

20. No pirmā no šiem spriedumiem — sprieduma lietā *Peterbroeck*[18] — nekavējoties izriet jautājums par to, kā ir iespējams pienācīgi izskaidrot to, kā Tiesa piemēro efektivitātes principu, it sevišķi ņemot vērā Tiesas tajā pašā dienā pasludināto spriedumu apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen*[19]. Spriedumā lietā *Peterbroeck* Tiesa negatīvi lēma par procesuālu noteikumu, kas valsts tiesai liedza pēc savas ierosmes lemt par to, vai valsts tiesību norma atbilst Kopienu tiesībām, bet spriedumā apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen* Tiesa apstiprināja šķietami salīdzināmu tiesību normu.

22. Tomēr situācija lietā *Peterbroeck* bija atšķirīga. Šī lieta attiecās uz apelācijas sūdzību par Beļģijas nodokļu iestāžu lēmumu. Principā šī lēmuma kontrole tiesā bija ierobežota ar pamatiem, uz kuriem prasītājs bija balstījies administratīvās pārbaudes procedūrā. Pēc tam, kad šī procedūra bija pabeigta, prasītājam tika dotas 60 dienas, kuru laikā kompetentajā tiesā izvirzīt jaunus pamatus — tai skaitā pamatus, kas balstīti uz Kopienu tiesībām. Tiesa nolēma, ka šis laika ierobežojums, ņemot vērā tā tiesisko un praktisko kontekstu, faktiski apgrūtināja no Kopienu tiesībām izrietošu tiesību izmantošanu.

21. Abas šīs lietas tika izlemtas, pamatojoties uz efektivitātes principu: vai aplūkojamā procesuālā tiesību norma par pārmērīgi sarežģītu padarīja no Kopienu tiesībām izrietošu tiesību izmantošanu? Tiesa veica faktu izvērtējumu, ņemot vērā visu procedūru kopumā. Apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen* prasītāji bija lūguši *Hoge Raad der Nederlanden* (Nīderlandes Augstākā tiesa) atcelt divus *Rechtbank Breda* (Bredas Apgabaltiesa) lēmumus tāpēc, ka šai tiesai pēc savas ierosmes bija jāaplūko Līguma noteikumi par konkurenci un pakalpojumu sniegšanas brīvību. Atbildot uz *Hoge Raad* lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa

23. Atbilde uz jautājumu par to, vai praksē ir pārmērīgi sarežģīti izmantot tiesības, var būt atkarīga no skalas — kas ir iemesls, kāpēc lietas *Peterbroeck* un apvienoto lietu *Van Schijndel* un *Van Veen* iznākumi bija atšķirīgi tikai dažu apstākļu dēļ. Tomēr var būt apstākļi, kuros ir acīmredzami, ka, ja valsts tiesa pēc savas ierosmes nevar izvirzīt uz Kopienu tiesībām balstītu pamatu, lietas

18 — Iepriekš minēts 4. zemsvītras piezīmē.

19 — Iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē.

dalībniekiem būtu ļoti apgrūtinoši saņemt tiesisku aizsardzību, ja Kopienu tiesības tiem piešķir kaut kādas tiesības. Spriedumi apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* [20] un lietā *Cofidis* [21] var tikt uzlūkoti kā šādu situāciju piemēri.

24. Spriedumos apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* un lietā *Cofidis* Tiesa atzina, ka tas, ka tiesa drīkst pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu, var būt netieši norādīts direktīvas tekstā, kad tas ir nepieciešams, lai sasniegtu šīs direktīvas mērķi [22]. Precīzāk, Tiesa norādīja, ka tas, ka valsts tiesa bija kompetenta pēc savas ierosmes noteikt, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzula patērētāju līgumā bija negodīgs noteikums, bija nepieciešams, lai sasniegtu Padomes Direktīvas 93/13/EEK mērķi [23]. Šis mērķis galu galā bija aizsargāt patērētājus no negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. Tiesa šo direktīvu interpretēja atbilstoši efektivitātes principam. Ja Tiesa būtu rīkojusies citādi, "būtu radusies paradoksāla situācija, kurā patērētājam būtu bijis pienākums ierasties tiesā, kas neatrodas viņa dzīvesvietā tieši tāpēc, lai pierādītu, ka līguma noteikums, kas viņam uzliek pienākumu tā rīkoties, ir negodīgs noteikums" [24]!

25. Šīs judikatūras labākais kopsavilkums varētu būt šāds: efektivitātes princips valsts tiesām neuzliek pienākumu pēc savas ierosmes izvirzīt pamatus, kas balstīti uz Kopienu tiesībām, izņemot apstākļos, kad tas varētu būt jādara, lai nodrošinātu tiesiskas aizsardzības pieejamību gadījumā, ja Kopienu tiesības piešķir tiesības. Līdz ar to valsts tiesām ir pienākums iejaukties, ja tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu no Kopienu tiesībām izrietošas tiesības. Tomēr efektivitātes princips nenoteic, ka valsts tiesām jebkuros apstākļos ir vispārīgs pienākums nodrošināt, ka tiek piemēroti no Kopienu tiesību sistēmas izrietoši noteikumi.

26. Vai šī situācija ir atšķirīga, ja aplūkojamās Kopienu tiesību normas ir pamattiesības? Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa apspriež iespēju, ka dažas tiesību normas varētu būt tik nozīmīgas, ka Kopienu tiesības tās uzskata par "sabiedriskās kārtības" noteikumiem un līdz

20 — 2000. gada 27. jūnija spriedums apvienotajās lietās no C-240/98 līdz C-244/98 (*Recueil*, I-4941. lpp.).

21 — 2002. gada 21. novembra spriedums lietā C-473/00 (*Recueil*, I-10875. lpp.).

22 — Spriedums apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores*, iepriekš minēts 20. zemsvītras piezīmē, 26. punkts, un spriedums lietā *Cofidis*, iepriekš minēts 21. zemsvītras piezīmē, 32. un 33. punkts.

23 — Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.).

24 — Ģenerāladvokāta Sadžo [*Saggio*] 1999. gada 16. decembra secinājumi apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores*, 24. punkts.

ar to valsts tiesām tās ir jāpiemēro pēc savas ierosmes. Šajā sakarā iesniedzējtiesa min spriedumu lietā *Eco Swiss* [25]. Šī lieta attiecās uz prasību atcelt šķīrējtiesas nolēmumu. Šķīrējtiesa bija nospriedusi, ka jāatlīdzina zaudējumi, kas bija radušies licences līguma laušanas rezultātā. Šķīrējtiesas tiesvedības laikā netika izvirzīts arguments par to, ka saskaņā ar EKL 81. pantu attiecīgo līgumu varētu atzīt par spēkā neesošu. Tiesa atzina, ka valsts tiesai bija jāapmierina prasība atcelt šķīrējtiesas nolēmumu, ja tā uzskatīja, ka šis nolēmums bija pretrunā EKL 81. pantam, un ja valsts procesuālajos noteikumos bija noteikts, ka tai jāapmierina prasība atcelt nolēmumu, kura pamatota ar to, ka nav tikušas ievērotas valsts tiesību normas par sabiedrisko kārtību [26].

27. Tomēr būtu kļūdaini secināt, ka no sprieduma lietā *Eco Swiss* izriet, ka efektivitātes princips noteic, ka, ņemot vērā dažu Kopienu tiesību normu nozīmīgumu Kopienu tiesību sistēmā, valsts tiesām šādas normas ir jāpiemēro pat tad, ja lietas dalībnieki tās nav minējuši. Patiesi, šāda sprieduma lietā *Eco Swiss* interpretācija nebūtu savienojama ar spriedumu apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen*. Jāatzīst, ka spriedumā lietā *Eco Swiss* Tiesa norādīja, ka EKL 81. pants ir "pamatnoteikums, kas nepieciešams Kopienai uzticēto mērķu sasniegšanai" [27]. Tomēr arī spriedumā apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen* tika aplūkota tā pati tiesību norma, un Tiesa šajā spriedumā neatzina, ka pastāv pienākums piemērot EKL 81. pantu. No tā izriet, ka jautājums par to, vai aplūkojamais noteikums ir sabiedriskās kārtības noteikums, nav izšķirošs attiecībā uz efektivitātes principa piemērošanu. Faktiski, kā es paskaidrošu vēlāk, spriedums lietā *Eco Swiss* visupirms pieder to spriedumu kategorijai, kuros Tiesa ir piemērojusi līdzvērtības principu.

28. Tomēr spriedumā lietā *Eco Swiss* Tiesa atsaucās uz efektivitātes principu. Pēc tam, kad Tiesa bija izlēmusi lietu, pamatojoties uz efektivitātes principu, Tiesa turpinājumā atzīmēja arī, ka, "ja valsts tiesām tiek lūgts pārbaudīt šķīrējtiesas nolēmuma spēkā esamību, tām jāvar aplūkot jautājumus par [EKL 81. panta 1. punktā] noteiktā aizlieguma interpretāciju" [28]. Šķiet, ka Tiesu galvenokārt satrauca tas, ka ir jābūt pieejamam kādam tiesību aizsardzības līdzeklim, lai apstrīdētu šķīrējtiesas nolēmumu, kas ir pretrunā EKL 81. pantam [29]. Līdz ar to valsts tiesību norma, kas ierobežo šķīrējtiesas nolēmuma kontroli tiesā ar pamatiem, uz kuriem prasītājs ir balstījies šķīrējtiesas tiesvedībā, ir pretrunā

25 — 1999. gada 1. jūnija spriedums lietā C-126/97 (*Recueil*, I-3055. lpp.).

26 — *Ibidem*, 41. punkts.

27 — *Ibidem*, 36. punkts.

28 — *Ibidem*, 40. punkts.

29 — Protams, valsts tiesības var noteikt, ka šāds nolēmums jāapstrīd saprātīgā laika posmā (skat. spriedumu lietā *Eco Swiss*, 43.–48. punkts).

efektivitātes principam. Tas, ka lietas dalībniekiem šķīrējtiesas tiesvedības laikā bija iespēja balstīties uz Kopienu tiesību pamatiem, nedod pilnvērtīgu tiesisku aizsardzību, jo šī tiesvedība — tāpat kā administratīvās pārbaudes procedūra lietā *Peterbroeck* — nav tiesvedība *tiesā* šaurā nozīmē [30].

29. Kopumā skatot, efektivitātes princips valsts tiesām neuzliek pienākumu pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu, kas balstīts uz Kopienu tiesībām, pat ja šis pamats attiektos uz tiesību normu, kam attiecībā uz Kopienu tiesību sistēmu ir izšķiroša nozīme. Tomēr efektivitātes princips noteic, ka lietas dalībniekiem tiesvedībā valsts tiesā ir jāsniedz patiesa iespēja izvirzīt uz Kopienu tiesībām balstītu pamatu. Citādi valsts tiesai jābūt kompetentai izvirzīt šādu pamatu pēc savas ierosmes.

30. Netiek apstrīdēts, ka apskatāmajā tiesvedībā lietas dalībniekiem to valsts tiesai iesniegtajos apsvērumos bija patiesa iespēja izvirzīt pamatu, kas balstīts uz Direktīvas 85/511 11. un 13. pantu. Pretstatā tam, kas notika lietā *Peterbroeck*, valsts procesuālie noteikumi balstīšanos uz šīm tiesību normām nepadarīja par pārmērīgi grūtu. Tikai tāpēc, ka lietas dalībnieki to nedarīja, nenozīmē, ka valsts tiesai, pamatojoties uz efektivitātes principu, rodas pienākums sniegt palīdzību un labot šādu bezdarbību.

31. Turklāt, kā pareizi atzīmēja iesniedzējtiesa, Direktīvā 85/511 nav noteikts, ka valsts tiesām pēc savas ierosmes ir jāpiemēro 11. un 13. pants. Šīs direktīvas mērķis, kā paredzēts tās 1. pantā, ir noteikt "obligātos Kopienas kontroles pasākumus, kas piemērojami mutes un nagu sērgas uzliesmojumu gadījumā", un līdz ar to aizsargāt lauksaimniecības dzīvnieku veselības stāvokli visā Kopienā [31]. Būtu grūti secināt, ka šo mērķi būtu iespējams sasniegt tikai tad, ja valsts tiesa atzītu, ka tā ir pilnvarota pēc savas ierosmes izvirzīt pamatu, ka lēmums nokaut prasītāju dzīvniekus, lai aizkavētu mutes un

30 — Šajā sakarā nolēmums lietā *Eco Swiss* atbilst Tiesas secinājumam, ka šķīrējtiesu, kura radīta saskaņā ar privāttiesisku līgumu, neiesaistoties valstij, nevar uzskatīt par tiesu EKL 234. panta izpratnē, un tāpēc tā nevar iesniegt lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar šo pantu (1982. gada 23. marta spriedums lietā 102/81 *Nordsee, Recueil*, 1095. lpp.).

31 — Skat. Direktīvas 85/511 preambulu.

nagu sērgas izplatīšanos, bija balstīts uz analīzēm, kas bija veiktas laboratorijā, kura nav minēta direktīvas B pielikumā. Ciktāl šī direktīva piešķir tiesības prasītājiem, šo tiesību efektīva tiesiskā aizsardzība principā ir iespējama arī tad, ja valsts tiesai nav pienākuma pēc savas ierosmes balstīties uz šo direktīvu. Šajā sakarā pašreizējās lietas ir ļoti atšķirīgas no spriedumiem apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* un lietā *Cofidis*.

32. Līdz ar to efektivitātes princips neuzliek valsts tiesai pienākumu pēc savas ierosmes veikt to pamatu pārbaudi, kas balstīti uz direktīvas 11. un 13. pantu. Tomēr vēl jāatbild uz jautājumu, vai šāda prasība izriet no līdzvērtības principa.

Līdzvērtības princips

33. Ja valsts procesuālie noteikumi tiesai sniedz iespēju izvirzīt pamatus pēc savas ierosmes, līdzvērtības princips noteic, ka šādai iespējai jāattiecas arī uz pamatiem, kas balstīti uz Kopienu tiesībām. Patiesībā attiecībā uz pamatiem, kas balstīti uz Kopienu tiesībām, no EKL 10. pantā noteiktā sadarbības principa valsts tiesām izriet pienākums izmantot šo iespēju [32]. Tomēr tiesu pilnvaras pēc savas ierosmes izvirzīt uz valsts tiesībām balstītus pamatus parasti tiek stingri ierobežotas. Tā rezultātā rodas problēma attiecībā uz to, kā šie ierobežojumi ietekmē pienākumu izvirzīt pamatus, kas ir balstīti uz Kopienu tiesībām.

34. Citiem vārdiem sakot, ja valsts tiesām ir tiesības pēc savas ierosmes veikt *dažu* uz valsts tiesībām balstītu pamatu pārbaudi, līdzvērtības princips noteic, ka tām šādām tiesībām jābūt arī attiecībā uz *līdzvērtīgiem* pamatiem, kas ir balstīti uz Kopienu tiesībām. Līdz ar to jautājums ir par to, kā noteikt, kuri pamati ir "līdzvērtīgi".

35. Spriedums lietā *Eco Swiss* ir šīs problēmas ilustrācija [33]. Šajā lietā apskatāmajos valsts procesuālajos noteikumos noteikts, ka prasību par šķīrējtiesas nolēmuma atcelšanu var apmierināt tikai ierobežota skaita pamatu

32 — Šajā sakarā skat. 1996. gada 24. oktobra spriedumu lietā C-72/95 *Kraaijeveld* u.c. (*Recueil*, I-5403. lpp., 57. un 58. punkts), kā arī spriedumu apvienotajās lietās *Van Schijndel* un *Van Veen*, iepriekš minēts 5. zemsvītras piezīmē, 13. un 14. punkts.

33 — Iepriekš minēts 25. zemsvītras piezīmē.

dēļ, tai skaitā, ja šis nolēmums ir "pretrunā sabiedriskajai kārtībai" [34]. Iesniedzējtiesa paskaidroja, ka saskaņā ar valsts civilprocesa noteikumiem šķīrējtiesas nolēmums ir pretrunā sabiedriskajai kārtībai "tikai tad, ja tā teksts vai izpilde [bija pretrunā] tik nozīmīgam pamatnoteikumam, ka tā piemērošanu nevar atturēt nekādi procesuālas dabas ierobežojumi" [35]. Iesniedzējtiesa norādīja arī, ka šķīrējtiesas nolēmums, kas ir pretrunā valsts konkurences tiesību normām, parasti netiek uzskatīts par tādu, kas ir pretrunā sabiedriskajai kārtībai [36]. Tiesa tomēr konstatēja, ka no Kopienu tiesību perspektīvas EKL 81. pantā noteiktais aizliegums ir obligāts pamatnoteikums. Līdz ar to EKL 81. pantam faktiski ir tāda pati ietekme kā valsts sabiedriskās kārtības noteikumiem [37]. Tā rezultātā līdzvērtības princips noteica, ka valsts tiesai ir jāapmierina prasība par šķīrējtiesas lēmuma atcelšanu, ja tā uzskata, ka šis nolēmums ir pretrunā EKL 81. pantam [38].

izpratnē. Attiecīgā valsts tiesību norma ir Vispārējā administratīvo tiesību likuma (*Algemene Wet Bestuursrecht*, turpmāk tekstā — "*Awb*") 8:69 panta 1. punkts, kurā noteikts:

"Tiesai, kurā iesniegta prasība, ir jālemj, pamatojoties uz prasības pieteikumu, iesniegtajiem dokumentiem, pirmstiesas izmeklēšanu un lietas izvērtējumu tiesas sēdē."

Awb 8:69. panta turpinājumā noteikts, ka tiesai ir pienākums papildināt tiesību pamatus. Tomēr, to darot, tiesa nedrīkst pārsniegt lietas dalībnieku noteiktās strīda robežas. Tā drīkst pārsniegt strīda robežas tikai tāpēc, lai pēc savas ierosmes veiktu sabiedriskās kārtības pamatu pārbaudi [39].

36. Pašreizējā tiesvedībā "sabiedriskās kārtības" jēdziens tiek izmantots ļoti atšķirīgā

34 — *Ibidem*, 7. punkts.

35 — *Ibidem*, 24. punkts.

36 — *Ibidem*, 24. punkts.

37 — Šajā sakarā skat. 2006. gada 13. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-298/04 *Manfredi* u.c. (Krājums, I-6619. lpp., 31. punkts).

38 — Skat. it īpaši spriedumu lietā *Eco Swiss*, 37. punkts.

39 — Jans, J. H. *Doorgeschoten? Enkele opmerkingen over de gevolgen van de Europeanisering van het bestuursrecht voor de grondslagen van de bestuursrechtspraak*. Amsterdam: Europa Law Publishing, 2005; Brugman, D. "Ambtshalve toetsing afgebakend: de plaats van ambtshalve toetsing in het bestuursprocesrecht in nationaal- en Europeesrechtelijk perspectief". No: *Nederlands Tijdschrift voor bestuursrecht*. 2005, 8. sējums, 265.–277. lpp.; Tak, A. Q. C. *Het Nederlands bestuursprocesrecht in theorie en praktijk*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2005, 497. lpp.; Van Ballegooij, G. A. C. M., Barkhuysen, T., Brenninkmeijer, A. F. M., Den Ouden, W. un Polak, J. E. M. *Bestuursrecht in het Awb-tijdperk*. Deventer: Kluwer, 2004, 232. lpp.; Van Wijk, H. D., Konijnenbelt, W. un Van Male, R. M. *Hoofdstukken van bestuursrecht*. Haag: Elsevier juridisch, 2002, 616. lpp.; De Haan, P., Drupsteen, T. G. un Fernhout, R. *Bestuursrecht in de sociale rechtsstaat*. Deventer: Kluwer, 1998, 348. lpp.; Ten Berge, J. B. J. M., De Waard, B. W. N. un Widdershoven, R. J. G. M. *Het bestuursprocesrecht*. Deventer: W. E. J. Tjeenk Willink, 1996, 193.–204. lpp.

37. Šajā sakarā sabiedriskās kārtības jēdziens ir definēts valsts tiesu judikatūrā. Tas atgādina sabiedriskās kārtības jēdzienu, kā to līdzīgā kontekstā izmanto Pirmās instances tiesa [40]. Nīderlandes administratīvajās tiesībās sabiedriskās kārtības pamati galvenokārt attiecas uz tiesas jurisdikciju, prasības pieņemamību vai tās administratīvās iestādes kompetenci, kura ir izdevusi apstrīdēto lēmumu [41]. Līdzvērtības problēma ir jārisina, atsaucoties uz šiem pamatiem un uz interesēm, ko tie cenšas aizsargāt valsts tiesību sistēmā.

38. Principā šādas intereses ir jānosaka valstu tiesām. Pēc tam, kad tās to ir izdarījušas, no Kopienu tiesību sistēmas perspektīvas ir jāizvērtē, kuras Kopienu tiesību normas aizsargā līdzīgas intereses — t.i., intereses, kurām Kopienu tiesību sistēma piedēvē lomu un statusu, kas ir līdzvērtīgi valsts līmenī apskatāmo interešu lomai un statusam.

39. Direktīvas 85/511 11. un 13. pants aizsargā intereses, kas attiecas uz sabiedrības veselību un lauksaimniecības dzīvnieku veselību Kopienā. Precīzāk, šīs tiesību normas cenšas panākt būtisku sadarbību starp dalībvalstīm cīņā pret mutes un nagu sērgas vīrusu [42].

40. Pat neiesaistoties detalizētā valsts tiesību analīzē, var droši teikt, ka šīs intereses nav līdzvērtīgas interesēm, attiecībā uz kurām iesniedzējtiesai ir tiesības pēc savas ierosmes veikt pamatu pārbaudi.

41. Līdz ar to tādos apstākļos, kādi ir pamata tiesvedībā, Kopienu tiesības valsts tiesai neuzliek pienākumu pārsniegt lietas dalībnieku noteiktās strīda robežas, lai pēc savas ierosmes veiktu uz Direktīvas 85/511 11. un 13. pantu balstītu pamatu pārbaudi.

40 — Skat., piemēram, 2004. gada 8. jūlija spriedumu lietā T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija (Krājums, II-2223. lpp., 178. punkts), 2006. gada 22. februāra spriedumu apvienotajās lietās T-437/04 un T-441/04 *Standertskjöld-Nordenstam* (Krāj.-CDL, I-A-2-29. un II-A-2-127. lpp., 28. punkts), 2006. gada 3. oktobra spriedumu lietā T-171/05 *Nijs* (Krājumā nav publicēts, 31. punkts), 2006. gada 13. jūlija spriedumu lietā T-285/04 *Andrieu*/Komisija (Krāj.-CDL, I-A-2-161. un II-A-2-775. lpp., 129. punkts), 2004. gada 1. decembra spriedumu lietā T-27/02 *Kronofrance*/Komisija (Krājums, II-4177. lpp., 30. punkts) un 2006. gada 19. septembra spriedumu lietā T-166/01 *Lucchini*/Komisija (Krājums, II-2875. lpp., 144. punkts). Skat. arī, piemēram, šo Eiropas Kopienu Tiesas judikatūru: 2006. gada 2. maija spriedumu lietā C-417/04 P *Regione Siciliana*/Komisija (Krājums, I-3881. lpp., 36. punkts), 2006. gada 4. maija spriedumu lietā C-98/04 Komisija/Apvienotā Karaliste (Krājums, I-4003. lpp., 16. punkts) un 2006. gada 1. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-442/03 P un C-471/03 P *P&O European Ferries*/Komisija (Krājums, I-4845. lpp., 45. punkts).

41 — Skat. 39. zemsvītras piezīmē minēto literatūru.

42 — Skat. arī manus 2006. gada 19. janvāra secinājumus lietā *Dokter* u.c., iepriekš minēta 2. zemsvītras piezīmē, 23. punkts.

IV — Secinājumi

42. Līdz ar to es uzskatu, ka Tiesai uz *College van Beroep voor het bedrijfsleven* uzdoto jautājumu būtu jāatbild šādi:

tādos apstākļos, kādi ir pamata tiesvedībā, Kopienu tiesības valsts tiesai neuzliek pienākumu pārsniegt lietas dalībnieku noteiktās strīda robežas, lai pēc savas ierosmes veiktu uz Padomes 1985. gada 18. novembra Direktīvas 85/511/EEK, ar ko ievieš Kopienas pasākumus mutes un nagu sērgas kontrolei, 11. un 13. pantu balstītu pamatu pārbaudi.